กบฏล้านนา : การประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนา ในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490–2560

LANNA REBEL: CONSTRUCTION OF LANNA MALE IN THAI NOVELS DURING 2490–2560 B.E.

สุภาวดี เพชรเกตุ[1*] และ กาญจนา วิชญาปกรณ์[2]

Supawadee Petket[1*] and Kanchana Witchayapakorn[2]

มหาวิทยาลัยนเรศวร 99 หมู่ 9 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000[1,2]

Naresuan University, 99 Moo 9, Tha Pho Sub-district, Muang District, Phitsanulok Province 65000[1,2]

*Corresponding author E-mail: lovelovemeaw@hotmail.com

(Received: Sep 13, 2018; Revised: Oct 28, 2018; Accepted: Nov 28, 2018)

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้ศึกษาการประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490–2560 ผ่านเหตุการณ์การก่อกบฏในล้านนา 2 ครั้ง คือ กบฏพระยาปราบสงคราม ใน พ.ศ. 2432 และกบฏเงี้ยวเมืองแพร่ในพ.ศ. 2445 จากเหตุการณ์การก่อกบฏทั้งสองครั้งแสดงให้เห็นภาพแทนของผู้ชายล้านนาที่เป็นนักสู้เพื่อบ้านเมืองและนักสู้เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน อีกทั้งได้นำเสนอภาพแทนนักสู้ล้านนาที่ต่อต้านการก่อกบฏในฐานะพระเอกและนำเสนอภาพแทนนักสู้ล้านนาที่เป็นกบฏในฐานะผู้ร้าย

คำสำคัญ: ล้านนา, ภาพแทน, การประกอบสร้าง, นวนิยายไทย

---

[1] นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

ABSTRACT

This article studied the representation of Lanna male in Thai novels during 2490–2560 B.E. through the two insurgent scenes in Lanna which included Phraya Prap Songkram rebellion 2432 B.E and Ngiew Mueang Phrae rebellion 2445 B.E.. Lanna male in two rebellions could be classified into two characters. First, the author presented Lanna male characters as fighter who sacrificed their life for their country. On the other hand some Lanna male were presented as fighter who fought for their own benefits. In addition, Lanna male were presented as hero who suppressed rebellion whereas Lanna male could be villains in some Thai novels.

KEYWORDS: Lanna, Representation, Construction, Thai Novel

บทนำ

นวนิยาย คือ เรื่องเล่าขนาดยาวที่เกี่ยวกับบุคคลที่ไม่มีตัวตนจริง นวนิยายเป็นทั้งเรื่องจริงและเรื่องเท็จ กล่าวคือแม้ว่าบุคคลและพฤติกรรมต่าง ๆ จะไม่ได้เกิดขึ้นจริง แต่ตัวละครในนวนิยายนั้นก็เป็นที่ยอมรับว่าเป็นแบบฉบับของบุคคลที่มีชีวิตจริง และพฤติกรรมของตัวละครก็สอดคล้องกับลักษณะความเป็นไปที่ปรากฏขึ้นจริงในสถานที่และยุคสมัยนั้น ๆ (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2547, น. 49)

นวนิยายได้รับความนิยมเนื่องจากเป็นสิ่งที่ให้ความเพลิดเพลินและเป็นเครื่องสนองอารมณ์ของผู้อ่าน อีกทั้งยังได้แสดงให้เห็นสภาพสังคมแต่ละยุคสมัย บางครั้งผู้อ่านเรียนรู้เรื่องราวของยุคสมัยที่ผ่านมาจากนวนิยาย นอกจากบรรยากาศและสภาพสังคมในเมืองใหญ่แล้ว นวนิยายยังแสดงให้เห็นบรรยากาศและสภาพสังคมในชนบทท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคใต้ และภาคเหนือ

พลตรีหลวงวิจิตรวาทการได้เขียนนวนิยายเรื่อง “บัลลังก์เชียงรุ้ง” เล่าเรื่องราวการแย่งชิงบัลลังก์เจ้าฟ้าเมืองเชียงรุ้ง ซึ่งเคยเป็นเมืองหนึ่งของล้านนา ต่อมาได้รวมเล่มตีพิมพ์ใน พ.ศ. 2492 คุณหญิงสุรีพันธ์มณีวัต นำวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอมานำเสนอเป็นนวนิยายในมุมมองของพระนางลักษณวดี เมื่อ พ.ศ. 2498 (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2521, น. 74) ใช้ชื่อว่า “รักที่ต้องมนตรา” หลังจากนั้นมีนักเขียนอีกหลายคนได้เขียนนวนิยายบอกเล่าเรื่องราวของดินแดนล้านนารวมแล้วมีมากกว่า 60 เรื่อง

การศึกษาเรื่องราวอาณาจักรล้านนาในนวนิยายไทยโดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมของอาณาจักรล้านนา และศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงล้านนา แต่ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาผู้ชายล้านนา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทย

เมื่ออ่านนวนิยายไทยที่บอกเล่าเรื่องราวของล้านนาแล้วพบว่า นักเขียนนำเสนอภาพแทนผู้ชายล้านนาที่แตกต่างกันออกไป โดยมี

การประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาผ่านองค์ประกอบของนวนิยาย อันได้แก่ โครงเรื่อง เหตุการณ์ ตัวละคร และฉาก และมีการประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาผ่านบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย

การประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาที่น่าสนใจวิธีการหนึ่ง คือ การนำเสนอเหตุการณ์การก่อกบฏต่อต้านอำนาจรัฐบาลสยามของชาวล้านนา 2 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2432 เรียกว่า กบฏพระยาปราบสงคราม และครั้งที่สองเมื่อปี พ.ศ. 2445 เรียกว่า กบฏเงี้ยวเมืองแพร่

เหตุการณ์กบฏพระยาปราบสงครามมีจุดเริ่มต้นมาจากการจัดเก็บภาษี เนื่องจากพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคัคณางคยุคล กรมหลวงพิชิตปรีชากรดำรงตำแหน่งข้าหลวงพิเศษขึ้นไปปรับปรุงระบบการปกครองในมณฑลพายัพเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2427 และเสด็จกลับกรุงเทพฯ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2428 พระองค์ทรงวางระบบการปกครองในล้านนาหลายด้านและได้ทรงปรับปรุงการจัดเก็บภาษีเป็นระบบผูกขาดและเรียกเก็บภาษีบางชนิดที่ไม่เคยเรียกเก็บมาก่อน อาทิ อากรพืชสวน เช่น มะพร้าว หมาก และพลู ฯลฯ

การจัดเก็บภาษีแบบผูกขาด คือ เจ้าภาษีประมูลภาษีมาจากรัฐบาลแล้วจ่ายเงินให้รัฐบาลตามราคาที่ประมูลได้ จากนั้นเจ้าภาษีจึงไปเก็บภาษีจากราษฎร ส่วนต่างจากเงินภาษีที่เก็บจากราษฎรกับเงินภาษีที่ต้องจ่ายให้รัฐบาล คือ กำไรที่เจ้าภาษีจะได้รับ

ใน พ.ศ. 2432 น้อยวงศ์ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าภาษีแขวงเมืองนครเชียงใหม่ ราษฎรไม่มีเงินจ่ายภาษีจึงขอจ่ายเป็นผลผลิตแทนเงิน แต่เจ้าภาษีไม่ยอม วันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2432 ตัวแทนของน้อยวงศ์ไปเก็บภาษีที่บ้านแคว่นจ๊อม แต่ราษฎร 4 คน คือ นายตันอ้ายกองแก้ว อ้ายคำ และย่าหล้าไม่มีเงินเสียภาษี ตัวแทนของน้อยวงศ์จึงจับราษฎรทั้ง 4 คนใส่ขื่อที่มือและเท้าแล้วปล่อยให้ตากแดดตากฝนประมาณ 4–5 วัน

การกระทำดังกล่าวทำให้ชาวนาในหมู่บ้านโกรธแค้นมากจึงนำเรื่องไปปรึกษาพระยาปราบสงครามซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านนับถือ พระยาปราบสงครามเดิมได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าเมืองเชียงใหม่ให้เป็นนายบ้านป่าสัก (ปัจจุบันอยู่ในแขวงจ๊อม อำเภอสันทราย) เป็นขุนนางที่มีความสามารถดูแลรักษาด่านเมืองงายและเมืองฝางช่วงที่มีการปักปันเขตแดนระหว่างพม่าและเมืองเชียงใหม่ (เนื้ออ่อน ขรัวทองเขียว, 2559, น. 130–131)

พระยาปราบสงครามรับอาสาจัดการกับเหตุการณ์นี้ โดยในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2432 พระยาปราบสงครามเรียกประชุมชาวนาประมาณ 300 คน เพื่อต่อต้านเจ้าภาษี และให้ตัวแทนนำกำลังคนไปถอนเครื่องจองจำจากราษฎรทั้ง 4 คน เจ้าภาษีโกรธแค้นการกระทำของกลุ่มชาวนาซึ่งมีพระยาปราบสงครามเป็นผู้นำมากจึงข่มขู่ว่าจะนำกำลังทหารเข้าปราบปรามผู้ที่ต่อต้านและผู้ที่ไม่เสียภาษี ด้วยความกลัวชาวนา จึงรวมตัวกันมากยิ่งขึ้น

พระยาปราบสงครามตั้งใจว่าประมาณวันที่ 18–20 กันยายน พ.ศ. 2432 เวลาย่ำรุ่งจะเข้าไปตีนครเชียงใหม่ โดยให้ฆ่าพวกชาวไทยซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐบาลสยามและชาวจีน

ซึ่งเป็นเจ้าภาษี แต่เหล่าชาวนาไม่ได้เข้าประชุม พร้อมเพรียงกันจึงไม่สามารถยกกองกำลังเข้าตีเมืองเชียงใหม่ได้ ดังนั้นในวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2432 จึงมีการเข้าจับกุมกลุ่มพระยาปราบสงครามและสามารถจับกุมหัวหน้าชาวนามาลงโทษได้ แต่พระยาปราบสงครามและครอบครัวสามารถหนีไปได้และไปอาศัยอยู่ที่เมืองเชียงตุง

เหตุการณ์กบฏในล้านนาครั้งที่สอง คือ เหตุการณ์กบฏเงี้ยวเมืองแพร่เกิดขึ้นปลายเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2445 (เนื้ออ่อน ขรัวทองเขียว, 2559, น. 133) การก่อจลาจลครั้งนี้ไม่ได้เป็นการกระทำเฉพาะของคนที่ถูกเรียกว่า เงี้ยว ที่หมายถึงคนไทใหญ่ แต่มีชาวล้านนาให้ความร่วมมือด้วย ชัยพงษ์ สำเนียง (2558) อธิบายถึงสาเหตุการเกิดกบฏเงี้ยวเมืองแพร่ไว้ 2 ประการ คือ การปักปันเขตแดนของสยามกับพม่าหรืออังกฤษ ทำให้ชาวเงี้ยวดำรงชีวิตในดินแดนล้านนาได้ยากขึ้น และชนชั้นผู้นำสยามมีโลกทัศน์ต่อชาวล้านนาในเชิงดูถูกเหยียดหยาม เห็นว่าชาวล้านนาด้อยกว่าชาวสยามในทุกด้าน เป็นเหตุให้เกิดการก่อจลาจลซึ่งถือเป็นการก่อกบฏต่อสยาม การก่อกบฏครั้งนี้มีแหล่งซ่องสุมกำลังที่บ้านบ่อแก้ว แขวงเมืองลองนครลำปาง ซึ่งเป็นหมู่บ้านปลายเขตแดนที่ตั้งอยู่อีกฟากหนึ่งของเชิงเขาเมืองลองที่ติดกับจังหวัดแพร่ (ภูเดช แสนสา, 2561)

การสร้างความวุ่นวายเริ่มต้นขึ้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2445 เริ่มจากผกาหม่องนำโจรเงี้ยวราว 30–40 คน เข้าปล้นเมืองแพร่ โดยปล้นสะดมโรงตำรวจภูธรและประกาศไม่ทำร้ายคนพื้นเมือง จากนั้นจึงยึดที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ตัดสายโทรเลขที่เชื่อมต่อเมืองแพร่กับเมืองอื่น ๆ เข้าโจมตีจวนข้าหลวงและปล้นทรัพย์สินไปได้ส่วนหนึ่ง อีกทั้งสังหารข้าหลวงประจำเมืองแพร่และข้าราชการสยาม โดยมีเงี้ยวเมืองแพร่เข้าร่วมมือ

เมื่อกบฏเงี้ยวยึดเมืองแพร่ได้จึงเชิญเจ้าพิริยเทพวงศ์ซึ่งเป็นเจ้าเมืองแพร่มาปกครองตามเดิม โดยทำหนังสือรับรองการเป็นพันธมิตรร่วมกัน จากนั้นเจ้าเมืองแพร่ มีหนังสือไปยังเจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิตซึ่งเป็นเจ้าเมืองลำปาง ให้เข้าร่วมการก่อกบฏครั้งนี้ด้วย ในขณะที่ยังไม่ได้รับคำตอบจากเจ้าเมืองลำปาง พวกเงี้ยวได้จัดกองกำลังเข้าตีเมืองลำปางกองทัพหนึ่ง แต่ถูกต่อต้านจนพ่ายแพ้ และได้ยกกองทัพไปดักรอกองทัพสยามที่บ้านเขาพรึงซึ่งเป็นรอยต่อระหว่างเมืองแพร่กับอุตรดิตถ์ แต่ก็พ่ายแพ้ให้กับกองทัพของเมืองพิชัยจึงถอยทัพกลับไปตั้งหลักที่เมืองแพร่ เมื่อทราบว่ากองทัพสยามที่ยกมาจากกรุงเทพฯ จะเข้ามาสมทบ โจรเงี้ยวจึงหลบหนีไปทางเมืองงาว เมืองพะเยา และอาศัยอยู่ในเมืองเชียงคำและเมืองเชียงของ เหตุการณ์กบฏเงี้ยวเมืองแพร่ครั้งนี้จึงยุติลง

เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีได้นำกองทัพหลวงขึ้นมาเมืองแพร่ มีการไต่สวนเหตุการณ์ครั้งนี้ โดยเชื่อว่าเจ้านายเมืองแพร่และเมืองอื่น ๆ ของล้านนารู้เห็นกับกบฏ มีการลงโทษผู้ต่อต้านรัฐบาลสยามที่เมืองแพร่ ซึ่งเป็นสถานที่เกิดเหตุรุนแรงกว่าเมืองอื่น อาทิ ถอดราชศักดิ์เจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์ เจ้าผู้ครองนครแพร่ลงเป็นไพร่ให้เรียกว่า “น้อยเทพวงศ์”

ถอดพระชายาของเจ้าหลวงเมืองแพร่ออกจากสมาชิกตติยจุลจอมเกล้า ริบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และควบคุมลงไปกักตัวที่กรุงเทพฯ พร้อมกับราชบุตรและราชธิดา และประหารชีวิตคนเงี้ยว คนเมือง คนต่องสู้ที่เข้าร่วมก่อกบฏ เหตุการณ์กบฏในล้านนาทั้ง 2 ครั้ง ถือเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของไทยและล้านนา เพราะแสดงให้เห็นถึงการลุกขึ้นมาต่อต้านอำนาจรัฐบาลสยามที่อยู่เหนือชาวล้านนา การก่อกบฏในล้านนาทั้ง 2 ครั้งได้ถูกนำมาถ่ายถอดผ่านเรื่องราวในนวนิยายไทยและแสดงให้เห็นภาพแทนของผู้ชายล้านนาอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490 –2560 ผ่านเหตุการณ์กบฏล้านนาทั้งสองครั้ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490–2560 ผ่านเหตุการณ์กบฏพระยาปราบสงครามและกบฏเงี้ยวเมืองแพร่

สมมติฐานของการวิจัย

เหตุการณ์กบฏในล้านนาทั้ง 2 ครั้งได้ประกอบสร้างภาพแทนนักต่อของผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490–2560

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “กบฏล้านนา: การประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490–2560” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อมุ่งวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) ของภาพแทนผู้ชายล้านนาที่ปรากฏในนวนิยายไทย โดยผู้วิจัยเลือกนวนิยายไทยที่ตีพิมพ์เป็นเล่มระหว่าง พ.ศ. 2490–2560

กรอบในการวิจัย

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้มี 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดเรื่องภาพแทน (Representation) และแนวคิดเรื่องการประกอบสร้าง (Construction)

1. แนวคิดเรื่องภาพแทน

สจ๊วร์ต ฮอลล์ (Stuart Hall) นักวัฒนธรรมศึกษาได้นิยามความหมายของ Representation ว่า “เป็นการผลิตสร้างความหมายโดยการใช้ระบบสัญญะ เป็นการพยายามที่จะเชื่อมโยงแนวคิด (Concepts) กับระบบสัญญะเข้าด้วยกัน หรือเป็นการนำเสนอแนวคิดผ่านระบบสัญญะนั่นเอง” (Hall, 1997, p. 185–19 อ้างถึงใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2548, น. 2) มีการศึกษาภาพแทน ที่ถ่ายทอดออกมาผ่านตัวบทหรือเรื่องเล่าต่าง ๆ จำแนกได้ 3 แนวทาง คือ

1.1 ภาพสะท้อน (Reflective Approach) เป็นการศึกษาภาพแทนที่เชื่อว่าภาพแทน คือ ภาพสะท้อน ดังนั้นทุกสิ่งที่ถ่ายทอดออกมาผ่านภาษาจึงทำหน้าที่เหมือนกระจกที่สะท้อนความเป็นจริงที่ปรากฏในสังคม

1.2 เจตจำนง (Intentional Approach) เป็นการศึกษาภาพแทนที่เชื่อว่าภาพแทน คือ ความตั้งใจของผู้แต่ง ผู้แต่งได้กำหนดภาษาให้ถ่ายทอดความหมายตามที่ผู้แต่งตั้งใจ ดังนั้นสิ่งของเดียวกันแต่ผู้แต่งแต่ละคนสามารถถ่ายทอดภาษาออกมาแตกต่างกัน

1.3 การประกอบสร้าง (Constructionist Approach) เป็นการศึกษาภาพแทนที่เชื่อว่าภาพแทน คือ การประกอบสร้างความหมายผ่านภาษา สิ่งต่าง ๆ ไม่มีความหมายในตนเอง แต่ถูกสร้างความหมายขึ้นผ่านกระบวนการนำเสนอภาพแทน

จากแนวทางการศึกษาภาพแทนข้างต้นจะเห็นได้ชัดเจนว่าภาพแทน (Representation) มีความหมายแตกต่างกับภาพสะท้อน (Reflection) เพราะการศึกษาภาพสะท้อน คือ การศึกษาที่ผู้ศึกษาเชื่อว่าเรื่องเล่าเหล่านั้นเป็นสิ่งสะท้อนความเป็นจริงที่เกิดขึ้น แต่การศึกษาภาพแทน คือ การศึกษาที่ผู้ศึกษาตระหนักรู้ว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นผ่านเรื่องเล่า การศึกษาภาพแทนในงานวิจัยเรื่อง “กบฏล้านนา: การประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490 – 2560” เป็นการศึกษาภาพแทนในแนวทางที่ 3 คือ การศึกษาภาพแทนที่ถูกประกอบสร้างผ่านสัญญะ (Sign)

2. แนวคิดเรื่องการประกอบสร้าง

ในกระบวนทัศน์ใหม่ของการเล่าเรื่องนั้นจะสนใจเป้าหมายและการทำหน้าที่หลักของการเล่าเรื่อง คือ การประกอบสร้างความหมาย (Construction of Meaning) ให้แก่สรรพสิ่งต่าง ๆ และในขั้นตอนการวิเคราะห์ กระบวนการประกอบสร้าง คือมีวิธีการเล่าเรื่องอย่างไร (กาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 271)

ในอดีตมีความเข้าใจว่าเรื่องเล่าเป็นภาพสะท้อนของความเป็นจริง (Reflection) และจำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะในวรรณกรรมซึ่งเป็นเรื่องสมมติ (Fiction) (นพพร ประชากุล, 2552, น. 331) ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าขึ้นมาอย่างจริงจังในช่วงหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ทำให้เรื่องเล่าเกิดเป็นองค์ความรู้ชุดหนึ่งเรียกได้ว่าเป็นศาสตร์แห่งเรื่องเล่า (Narratology) คือ การศึกษาตัวเรื่องเล่า (Narrative) ดังนั้นเรื่องเล่าจึงไม่ใช่สิ่งที่สะท้อนความเป็นจริงในสังคมและมีขอบเขตเฉพาะเรื่องสมมติอีกต่อไป

ในการศึกษาเรื่องเล่าเป็นการวิเคราะห์งานเพื่อให้รู้ว่าวรรณคดีสร้างขึ้นมาอย่างไร มีวิธีการแสดงออกอย่างไร ไม่ได้เน้นการประเมินค่าวรรณคดี แต่เน้นกลวิธีการสร้างงานมากกว่า (Chatman, 1993, p. 18–19 อ้างถึงในมารศรี สอทิพย์, 2551, น. 16–17) โดยสามารถแบ่งการศึกษาได้เป็น 2 ส่วน คือ เนื้อเรื่อง (Story) และเนื้อความ (Discourse) กล่าวคือ เนื้อเรื่อง (Story) เป็นการศึกษาเรื่องเล่าในระดับโครงสร้าง ทั้งการร้อยเรียงของเหตุการณ์ในส่วนของการกระทำและสิ่งที่เกิดขึ้น รวมทั้งสิ่งที่ดำรงอยู่ในตัวบท ส่วนเนื้อความ(Discourse) เป็นการดูองค์ประกอบและกลวิธีการนำเสนออาทิ ตัวละคร สถานที่ เวลา การกระทำ และมุมมองในการเล่าเรื่อง ดังนั้นในงานวิจัย “กบฏล้านนา: การประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490 – 2560” เรื่องเล่าจึงหมายถึงนวนิยายไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องกบฏล้านนา: การประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490 – 2560 ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องราวของอาณาจักรล้านนาในนวนิยายไทย

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ ได้แก่ ภาพแทน และการประกอบสร้างเรื่องเล่า และศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สภาพสังคมและวัฒนธรรมล้านนา

3. รวบรวมนวนิยายที่เล่าเรื่องราวของล้านนาและคัดเลือกเฉพาะนวนิยายที่มีตัวละครชายล้านนาที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง

4. ศึกษาภาพแทนและการประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490–2560 ผ่านเหตุการณ์กบฏพระยาปราบสงครามและกบฏเงี้ยวเมืองแพร่

5. นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ชาวล้านนามองว่านโยบายการปรับปรุงการปกครองล้านนาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในช่วง พ.ศ. 2427 เป็นการก้าวก่ายและลิดรอนอำนาจที่ตนเคยมี ส่งผลให้เกิดการต่อต้านระบบการปกครองของรัฐบาลกลางสยามจนกลายเป็นการก่อกบฏ 2 ครั้ง ครั้งแรกเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2432 เรียกว่ากบฏพระยาปราบสงคราม เนื่องจากมีพระยาปราบสงครามเป็นผู้นำในการก่อกบฏ การก่อกบฏครั้งนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากการเก็บภาษี และการก่อกบฏครั้งที่ 2 เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2445 เรียกว่ากบฏเงี้ยวเมืองแพร่ เนื่องจากมีกลุ่มชาวเงี้ยวหรือไทใหญ่เป็นผู้ร่วมก่อกบฏและเหตุการณ์ความวุ่นวายส่วนใหญ่อยู่ที่เมืองแพร่ เมื่อศึกษานวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490–2560 พบว่าเหตุการณ์การก่อกบฏทั้ง 2 ครั้งปรากฏในนวนิยายที่บอกเล่าเรื่องราวของล้านนา 3 เรื่อง คือ **ทัพทัน** 1902 ของ พ.วังน่าน **รากนครา** และ**สะพานแสงคำ** ของปิยะพร ศักดิ์เกษม เหตุการณ์การก่อกบฏในนวนิยายทั้งสามเรื่องได้แสดงให้เห็นภาพแทนของผู้ชายล้านนาที่เป็นนักสู้เพื่อบ้านเมืองและเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

ผู้ชายล้านนาที่เป็นนักสู้ คือ ผู้ชายที่ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหา โดยการวางแผนอย่างแยบยลในการต่อสู้ ในแผนการต่อสู้อาจมีการเตรียมกำลังคนไว้สู้รบบ้าง มีการสู้รบและการเอาชนะด้วยกำลังเป็นวิธีการหนึ่ง แต่ไม่ใช่วิธีการหลัก นักสู้ล้านนามีเหตุผลในการต่อสู้ 2 ประการ คือ การต่อสู้เพื่อชาติบ้านเมือง และการต่อสู้เพื่อตนเอง แต่ในบางครั้งการต่อสู้เพื่อชาติบ้านเมืองก็เป็นการต่อสู้ที่มีผลประโยชน์ต่อตนเองแฝงอยู่ด้วย

การประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาผ่านเหตุการณ์การก่อกบฏในล้านนาสามารถแบ่งกลุ่มนักสู้ล้านนาได้เป็น 2 กลุ่ม คือ นักสู้ที่เป็นตัวละครเอกและนักต่อสู้ที่เป็นตัวละครปฏิปักษ์ ตัวละครทั้งสองกลุ่มมีวิธีการต่อสู้ที่แตกต่างกัน

ตัวละครนักสู้กลุ่มแรก คือ นักสู้ที่เป็นตัวละครเอก ได้แก่ “เจ้าศุขวงศ์” ในนวนิยายเรื่อง**รากนครา**และ**สะพานแสงคำ** และ “เจ้าหลวงเมืองลำปาง” ในนวนิยายเรื่อง**ทัพทัน 1902** ตัวละครกลุ่มนี้ไม่เห็นด้วยกับการก่อกบฏทั้งสองครั้ง และเห็นว่าล้านนาควรอยู่รวมเป็น

หนึ่งเดียวกับสยาม

ตัวละครนักสู้กลุ่มที่สอง คือ นักสู้ที่เป็นตัวละครฝ่ายปฏิปักษ์ได้แก่ “เจ้าหน่อเมือง” ในนวนิยายเรื่อง**รากนครา** และ “เจ้าหลวงเมืองแปร้” ในนวนิยายเรื่อง**ทัพทัน 1902** ตัวละครกลุ่มนี้เป็นตัวละครที่เป็นผู้ร่วมก่อกบฏเนื่องจากต้องการแบ่งแยกล้านนาออกจากสยาม

เจ้าศุขวงศ์ : ผู้เชื่อมั่นในความสามารถของชาวสยาม

เจ้าศุขวงศ์เป็นเจ้านายของเมืองเชียงพระคำ แต่ถูกส่งตัวไปอยู่ที่สยามตั้งแต่วัยเด็กและได้มีโอกาสไปศึกษาต่อที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วได้รับราชการอยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภาณของกษัตริย์สยามอยู่หลายปี จนกระทั่งลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกกำลังแผ่ขยายเข้ามาในพม่า และอาจจะรุกล้ำเข้ามาในล้านนาได้ สยามจึงมีนโยบายปรับปรุงการปกครองในล้านนา เจ้าศุขวงศ์จึงเดินทางกลับเชียงพระคำเพื่อช่วยกรุยทางให้สยามได้เข้ามาจัดการปกครองในล้านนาได้ง่ายขึ้น

เจ้าศุขวงศ์เห็นว่าสยามจะนำพาล้านนาให้รอดพ้นจากการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตกได้ เนื่องจากกษัตริย์สยามใช้วิธีการประนีประนอมไม่ต่อต้านอำนาจของชาติตะวันตกอย่างแข็งกร้าวเหมือนที่กษัตริย์เมืองมัณฑ์กระทำ เจ้าศุขวงศ์จึงใช้วิธีการชักจูงใจให้ชนชั้นนำของล้านนาเห็นด้วยกับตนเอง ยอมอยู่ข้างสยามด้วยความสมัครใจและพยายามแก้ไขสถานการณ์ความขัดแย้งอันนำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมืองในล้านนามาโดยตลอด

เมื่อเกิดเหตุการณ์กบฏทั้ง 2 ครั้งในเหตุการณ์กบฏพระยาปราบสงคราม เจ้าศุขวงศ์กลายเป็นผู้ร้ายในสายตาชาวล้านนาเนื่องจากเจ้าศุขวงศ์เป็นเจ้าภาษีคนหนึ่ง ดังที่ “เจ้าจันทร์แจ่มฟ้า”ซึ่งเป็นทายาทของผู้ที่สูญเสียผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงการจัดเก็บภาษีของล้านนาได้ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านมุมมองของบรรพบุรุษที่เล่าสืบต่อกันมาว่าการที่สยามเข้ามาจัดระบบการปกครองในล้านนาถือเป็นการก้าวก่ายและลิดรอนอำนาจของเจ้านายล้านนาที่มีมาแต่เดิม โดยเฉพาะการเข้ามาจัดการการเก็บภาษีแบบใหม่ที่สยามนำมาใช้กับล้านนาทำให้ราษฎรต้องเสียภาษีมากกว่าเดิมถึง 3 เท่า อีกทั้งเจ้าภาษีเก็บภาษีแบบขูดเลือดขูดเนื้อจากประชาชน หนึ่งในเจ้าภาษี คือ “เจ้าศุขวงศ์” ที่สามารถประมูลภาษีได้

> *“...เรื่องคงไม่วุ่นวาย ไม่เกิดขึ้นให้ต้องเสียเลือดเสียเนื้อ ถ้าชาวสยามไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการปกครองสูบเลือดสูบเนื้อจากผลประโยชน์ของเราแต่เดิม” เจ้าจันทร์แจ่มฟ้าสรุป*
>
> *“เพราะระบบการจัดเก็บภาษีแบบใหม่ใช่ไหมคะ”*
>
> *“ใช่!และคนอย่างนายอากรที่ประมูลได้ก็คือคนอย่างเจ้าศุขวงศ์อย่างไศลรัตน์ลูกชายของเขานั่นแหละ ...เป็นพวกเราที่อาศัยการปกครองกับกฎระเบียบแบบใหม่จากบางกอกมาเอารัดเอาเปรียบพวกเรากันเอง” ท่านเน้นคำ...”* (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2556, น. 170)

การจัดเก็บภาษีแบบใหม่นี้เป็นสาเหตุของกบฏพระยาปราบสงคราม เจ้าศุขวงศ์ซึ่งเป็นเจ้าภาษีคนหนึ่งจึงกลายเป็นผู้ร้ายในสายตาชาวล้านนา เจ้าศุขวงศ์ไม่เห็นด้วยที่กับกลุ่มกบฏพระยาปราบสงคราม และไม่เห็นด้วยที่เจ้านายล้านนาบางคนสนับสนุนกลุ่มกบฏพระยาปราบสงคราม “เมษาริน” ในนวนิยายเรื่อง **สะพานแสงคำ** ซึ่งเป็นผู้ฟังเรื่องราวจากเจ้าจันทร์แจ่มฟ้า คือ ตัวแทนของเจ้าศุขวงศ์ที่ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ระบบการจัดเก็บภาษีที่สยามนำมาใช้ แต่อยู่ที่ผู้ใช้ระบบนั้นต่างหาก

> *“...ความจริงเรื่องวุ่นวายที่เกิดขึ้นในยุคนั้น น่าจะเป็นความผิดของผู้ที่ทุ่มประมูลไปด้วยเงินที่สูงแล้วมุ่งหน้ารีดเอาจากราษฎรให้ตนเองได้คุ้มทุนและได้กำไรในจำนวนที่พอเหมาะมากกว่าเป็นที่ตัวระบบซึ่งนำมาใช้*
>
> *...เพราะอันที่จริง ไม่ว่าจะเป็นระบบแบบใดก็ล้วนมีข้อดีข้อเสีย... สิ่งใดจะมากกว่ากันก็ขึ้นอยู่กับธรรมะในใจของผู้บังคับใช้ระบบนั้นเอง... ก็ใช่ว่าในระบบแบบเดิมราษฎรจะไม่เคยถูกกดขี่บีบบังคับ...”* (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2556, น. 170)

ในขณะที่เหตุการณ์กบฏที่เมืองพล (แพร่) เจ้าศุขวงศ์ร่วมอยู่ในกองทัพของเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีมุ่งหน้าไปจัดการกับกลุ่มกบฏที่เมืองพล เจ้าศุขวงศ์เขียนจดหมายถึง “เจ้าหลวงจักรคำ” เจ้าหลวงของเชียงพระคำเพื่ออธิบายสถานการณ์ของกบฏในครั้งนี้ให้เจ้าหลวงจักรคำทราบว่า เหตุการณ์กบฏครั้งนี้เป็นปัญหาใหญ่ที่ไม่สามารถแก้ไขกันภายในล้านนาได้ เพราะมีปัญหาสำคัญ คือ การฆ่าข้าราชการสยามและผู้พูดสำเนียงสยามถึง 38 คน สยามย่อมต้องมองว่าเจ้านายเมืองพลมีส่วนสนับสนุนให้เกิดกบฏครั้งนี้ เนื่องจากมีปัญหาขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์กันอยู่ก่อนหน้านี้

เจ้าศุขวงศ์มีความเห็นว่าเหตุการณ์ครั้งนี้มีอังกฤษอยู่เบื้องหลัง แต่อังกฤษให้เจ้านายเมืองพลเป็นผู้รับผิดชอบ เพราะอังกฤษเชื่อว่าสยามไม่กล้าสืบสาวราวเรื่องไปจนถึงต้นตอ เนื่องจากอาจจะกลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศได้

> *“...นี่เป็นอีกครั้งหนึ่งที่พี่คิด... คนที่ชักใยโยงอยู่เบื้องหลังใช่พวกอังกฤษที่เลี้ยงชาวเงี้ยวไว้อย่างสุนัขรับใช้หรือไม่ เป็นพวกมันหรือเปล่าที่สร้างเรื่องแล้วผลักเจ้าพิริยเทพวงศ์ขึ้นเป็นผู้รับผิดชอบ เพราะถึงอย่างไรรัฐบาลสยามคงไม่กล้าสืบสาวเรื่องราวให้ลึกลงไปกว่านี้...*
>
> *การประคับประคองไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่ง ในขณะที่พวกฝรั่งจ่อคมมีดใส่เราอย่างนี้เป็นเรื่องสำคัญและเป็นเรื่องละเอียดอ่อนยิ่งนัก*
>
> *พี่อยากมั่นใจว่าเป็นไอ้พวกหน้าขาวเคราเหลืองพวกนี้แหละที่มีเจตนาสร้างความวุ่นวาย เจตนาให้เกิดเรื่องร้าย ทางหนึ่งก็ใช้พวกเงี้ยว อีกทางหนึ่งก็โยงพวกเงี้ยวเข้ากับเจ้าหลวงเมืองพล โดยมีความเลวทราม*

ของข้าราชการจากบางกอกบางคนเป็นสาเหตุ เพื่อว่าหากเรื่องร้ายลุกลามเกินเยียวยาเมื่อใด มันก็จะได้ยื่นมือมาฉวยโอกาสจัดการเสียเอง...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2556, น.197)

เมื่อเหตุการณ์กบฏในครั้งนี้ไม่สามารถจัดการแก้ไขได้ภายในล้านนาดังที่เจ้าศุขวงศ์เคยกระทำมา เจ้าศุขวงศ์จึงได้แต่หวังว่าเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีซึ่งเป็นตัวแทนของสยามจะสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ โดยที่เจ้านายล้านนาไม่เดือดร้อนมากนัก ดังที่เจ้าศุขวงศ์บอกเจ้าหลวงจักรคำว่า

“...ถึงขั้นนี้แล้วพี่ได้แต่หวังว่าทัพของท่านเจ้าพระยาจะระงับไฟกองนี้ไม่ให้ลุกลามไปมากกว่านี้ และพี่ก็ได้แต่หวังว่าพวกเรา...พี่น้องวงศ์ญาติ...จะไม่ต้องสูญเสียมากไปกว่าที่เป็นอยู่...มีความปวดร้าวหลายเรื่องนักที่พี่ต้องกลั้ำกลืนไว้ในอกและนี่ก็คือหนึ่งในความปวดร้าวที่ลึกล้ำยิ่งนั้น...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2556, น. 197–198)

ในเหตุการณ์กบฏเงี้ยวเมืองพล เจ้าศุขวงศ์อยู่ในฐานะผู้ปราบกบฏร่วมกับสยาม เมื่อเกิดเหตุการณ์กบฏที่เมืองพล เจ้าศุขวงศ์ต้องการให้แก้ไขปัญหากันได้ภายในล้านนา แต่เมื่อการก่อกบฏมีการทำร้ายข้าราชการสยามและเชื่อว่ามีชาติตะวันตกอยู่เบื้องหลังจึงต้องให้สยามเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาด้วย แต่เขาก็ยังคงเชื่อมั่นว่าสยามสามารถจะแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที

เจ้าหน่อเมือง : ผู้เชิดชูเกียรติยศของบรรพบุรุษ

เจ้าหน่อเมืองเป็นเจ้าอุปราชของเมืองเชียงเงิน เขาเติบโตมาภายใต้การเลี้ยงดูของเจ้าอาผู้รักและเชิดชูความเป็นเอกราชและอิสรเสรีที่ล้านนาเคยมีมาเมื่อครั้งอดีต เจ้าหน่อเมืองจึงถูกหล่อหลอมให้รักชาติบ้านเมืองและให้นำพาบ้านเมืองไปสู่ความเป็นอิสระดั่งที่เคยเป็น เจ้าหน่อเมืองยึดมั่นในคำสั่งสอนของบรรพบุรุษที่ว่า

“...ท่านอยากให้เราสามารถอยู่ได้อย่างอิสระไม่ต้องรวมกับอาณาจักรไหนทั้งนั้นไม่ว่าสยามหรือเมืองมัณฑ์...”

“และท่านต้องการให้พวกเราช่วยกันต่อต้านความเปลี่ยนแปลงท่านว่าสยามกำลังเปลี่ยนเราให้เป็นสยาม แล้วก็ค่อยเปลี่ยนให้กลายเป็นพวกฝรั่งอีกทอดหนึ่ง...ถ้าเมื่อไหร่ที่เขาเปลี่ยนเราให้เหมือนเขาได้สำเร็จเขาก็ยึดครองเราได้เต็มตัว และพวกเราก็จะไม่มีวันได้ยืนอยู่บนขาของตัวเอง ไม่มีวันได้แม้แต่จะฝันถึงเสียด้วยซ้ำ...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2559, น. 62–63)

เจ้าหน่อเมืองเห็นว่าล้านนาควรปกครองตนเองอย่างอิสระดังเช่นที่เคยเป็นในอดีต ดังนั้นเจ้าหน่อเมืองจึงวางแผนให้เชียงเงินประกาศอิสรภาพจากสยามในการประชุมปักปันเขตแดนระหว่างสยามกับอังกฤษ แต่เมื่อ

ไม่สามารถไขว่คว้าอิสรภาพให้กับบ้านเมืองได้ดังที่ต้องการ เจ้าหน่อเมืองได้เข้าร่วมมือกับกลุ่มกบฏพระยาปราบสงครามตามคำแนะนำในจดหมายที่น้องสาวเขียนถึงเขาว่า “...หากเจ้าพี่ยังไม่เลิกล้มความตั้งใจก็จงไปหารือกับหัวหน้าหมู่บ้านแม่คือทางตะวันตกของเชียงใหม่ ที่นั่นอาจมีคำตอบให้เจ้าพี่...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2559, น. 596) เจ้าหน่อเมืองร่วมต่อสู้กับกลุ่มกบฏพระยาปราบสงครามและถูกจับกุมพร้อมกับผู้ร่วมก่อกบฏและถูกส่งตัวไปรับโทษที่บางกอก แต่เจ้าหน่อเมืองเลือกที่จะจบชีวิตตนเองระหว่างเดินทาง

เจ้าหลวงเมืองแปร้ : ผู้ใฝ่ฝันถึงอำนาจและเกียรติยศ

“พระยาวิริยะ” ซึ่งเป็นเจ้าหลวงเมืองแปร้เคยถูกตำรวจจับกุม เนื่องจาก “พระยาศรีสหะเทพ” เป็นผู้ตรวจการเงินแผ่นดินของไทยสั่งจับเจ้าหลวงเมืองแปร้ เพราะ “ทำเงินหลวงขาดบัญชีไปสิบสามหมื่น” (พ.วังน่าน, 2545, น.22) และให้ญาติพี่น้องของท่านนำเงินมาชดใช้แก่แผ่นดินจนครบจึงจะปล่อยตัว ความโกรธแค้นของเจ้าหลวงเมืองแปร้ถ่ายทอดสู่ผู้ร่วมประชุมในครั้งนั้นว่า

> *“...บ่าไทยตูดดำมันเยียะเฮาล้ำไป สูกี๊ดกั๋นเต๊อะ ขนาดกับข้าเป๋นเจ้าคนเฒ่าเก้าฮาก มันยังเยียะได้อย่างขี้ข้า แหมน้อยมันจะต้องเลิกเจี้ยเจ้าหมู่เฮาลงหมด แล้วลูกหลานของเฮาวันหน้าจะต้องตกต่ำเหี่ยหายยายหยาดขะแลขะแจ ถ้าบ่าเจื๋อคำเฮาแล้วสูกอยผ่อเต๊อะ” เจ้าหลวงเมืองแปร้กล่าวทำนาย...”* (พ.วังน่าน, 2545, น.23)

เนื่องด้วยความเจ็บแค้นที่ถูกจับกุมและเห็นแก่ผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับมากขึ้น เจ้าหลวงเมืองแปร้จึงเป็นต้นคิดในการก่อกบฏ โดยได้นัดประชุมเจ้านายภาคเหนือตระกูลเทพเจ็ดตนที่ฮ่อมจ้อม เมืองนาน เพื่อจัดงานดื่มน้ำสาบานระหว่างเจ้าเมืองเหนือว่าจะร่วมกันต่อสู้เพื่อให้ได้เอกราชจากสยาม

การก่อกบฏครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษและฝรั่งเศส โดยในงานดื่มน้ำสาบานมี “เจ้าฟ้าเชียงรุ้ง” และ“เจ้าฟ้าเชียงตุง” มาร่วมงานด้วยและพา “พันเอกครอมฟอร์ด” ตัวแทนของท่านไวซ์เซอรอยประเทศอังกฤษประจำอินเดียในพม่ากับ “พันเอกคำฝาด” กงสุลอังกฤษประจำเชียงใหม่ และ “มองสิเออร์ลูแกน” กงสุลประเทศฝรั่งเศสประจำเมืองนาน มาร่วมเป็นสักขีพยานในงานนี้ด้วย เจ้าฟ้าเชียงรุ้งได้แนะนำ “ผกาหม่อง” และ “สล่าโป่ไชย” ที่จะเป็นแม่ทัพในการก่อกบฏครั้งนี้ให้แก่เจ้านายล้านนาที่ร่วมประชุมในครั้งนี้รู้จัก นอกจากนี้แล้วเจ้าฟ้าเชียงตุงยังกล่าวว่าหากล้านนาได้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศพม่าแล้ว เจ้าหลวงจะได้เป็นเจ้าฟ้าปกครองเมือง และจะได้รับส่วนแบ่งค่าขายไม้สักมากกว่าที่รัฐบาลสยามแบ่งให้ อีกทั้งจะมีการเปิดสัมปทานเหมืองแร่เพื่อเพิ่มรายได้ของเจ้าฟ้าให้มากขึ้น

มีการวางแผนการก่อกบฏครั้งนี้ว่า ผกาหม่องและสล่าโป่ไชยจะเริ่มก่อความวุ่นวายที่เมืองแปร้ก่อน โดยการจับตัวชาวสยามทั้งหมดไว้ จากนั้นเมืองอื่นจึงเข้าร่วมโดยการก่อความวุ่นวายในบ้านเมืองของตนเอง เมื่อสยามทราบเรื่องความวุ่นวายที่เกิดขึ้นจะต้องส่งกองกำลังมาปราบปราม อังกฤษและฝรั่งเศส

จะใช้โอกาสที่สยามยกกองทัพมาปราบปรามกบฏเข้ามาเป็นคนกลางเพื่อห้ามไม่ให้สยามใช้วิธีการรุนแรงกับล้านนาและคุ้มครองทรัพย์สินรวมทั้งคนในบังคับของตน หลังจากนั้นอังกฤษจะอ้างสิทธิ์ที่ล้านนาเคยอยู่ใต้การปกครองของพม่ามาก่อนยื่นมือเข้ามาปกครองล้านนา โดยมีเจ้านายล้านนาคอยสนับสนุน

เจ้าหลวงเมืองแปร้เห็นว่าล้านนาควรอยู่รวมกับพม่าซึ่งมีอังกฤษปกครองอยู่ เนื่องด้วยความโกรธแค้นส่วนตัวและหวังว่าจะมีรายได้จากการทำป่าไม้และเหมืองแร่ อีกทั้งหวังจะได้เป็นเจ้าฟ้าปกครองเมืองซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับหากนำดินแดนล้านนาเข้าไปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับประเทศพม่าได้สำเร็จ

เมื่อ “...กองกำลังเงี้ยว ฮ่อ (ไทยใหญ่) ราวหนึ่งกองร้อยพร้อมอาวุธปืนทันสมัยขี่ม้านำโดยผกาหม่องและสล่าโป่ไชย พาบุกตะลุยเข้าในเมืองแปร้ทางด้านประตูชัยแล้วเข้าจู่โจมสถานีตำรวจรักษาเมืองก่อนเป็นจุดแรก” (พ.วังน่าน, 2545, น.44) จากนั้นได้เค้าสนามหลวง ทำลายคลังหลวง ฆ่าคนไทย

ผกาหม่องและสล่าโป่ไชยได้ไปที่คุ้มเจ้าหลวงเพื่ออัญเชิญเจ้าหลวงเมืองแปร้ “ปกครองเมืองขึ้นเป็นแผ่นดินเดียวกับประเทศพม่า มีเกียรติมีสิทธิประโยชน์ตามที่พม่าและอังกฤษได้ให้สัญญาไว้ทุกประการ” (พ.วังน่าน, 2545, น.51)

เมื่อรอคอยให้เมืองต่าง ๆ ก่อความวุ่นวายเช่นเดียวกับที่เมืองแปร้ แต่กลับไม่มีเมืองใดร่วมมือด้วย เพราะต่างก็รอให้เมืองลำปางลงมือก่อน เนื่องจาก “การรบทัพจับศึกทุกครั้งลำปางมักออกหน้าญาติพี่น้องเสมอ” (พ.วังน่าน, 2545, น.86) ดังนั้นผกาหม่องจึงตัดสินใจยกทัพไปโจมตีเมืองลำปาง เนื่องด้วยเห็นว่าเมืองลำปางไม่มีอาวุธและกำลังคนที่จะต่อสู้กับกองทัพของตนเองได้ แต่กองทัพของผกาหม่องก็ต้องพ่ายแพ้ให้แก่กองทัพเมืองลำปาง

เจ้าหลวงเมืองแปร้จึงได้แต่สำนึกผิดและไม่เห็นด้วยกับการฆ่าฟันประชาชนที่ไม่มีส่วนรู้เห็นกับความขัดแย้งต่าง ๆ ผู้แต่งได้บรรยายความรู้สึกของเจ้าหลวงเมืองแปร้ว่า

> *“...ชายชราสูงศักดิ์ ซึ่งเคยบวชเรียนมาแล้วตระหนักถึงความรับผิดชอบอันใหญ่หลวงในบาปเวรของตนและนึกสมเพชเวทนาต่อชีวิตของผู้ไร้ทางต่อสู้เหล่านั้น ซึ่งตนเองเป็นผู้สั่งให้กระทำต่อพวกเขาเป็นยิ่งนัก เจ้าหลวงเมืองแปร้จึงไม่อยากเป็นเจ้าฟ้าพม่าอีกต่อไปแล้ว แต่จะยกให้ทายาทแทนส่วนตนเองจะหนีไปบวชชดใช้กรรมให้วิญญาณผู้คนที่ตกทุกข์เวทนาเหล่านั้นในดินแดนที่ไกลแสนไกลและจะตายในผ้าเหลืองอยู่ ณ ที่แห่งนั้นไม่ขอกลับมาเมืองแปล้อีกเลย...”*
> (พ.วังน่าน , 2545, น. 90)

เจ้าหลวงเมืองลำปาง : ผู้ต่อสู้เพื่อรักษาอำนาจของสยาม

เจ้าหลวงเมืองลำปางได้รับคำเชิญไปร่วมงานดื่มน้ำสาบานระหว่างเจ้าเมืองเหนือว่าจะร่วมกันต่อสู้เพื่อให้ได้เอกราชจากสยาม

ที่ฮ่อมจ้อม เมืองนาน แต่เจ้าหลวงลำปางไม่เห็นด้วยกับการกระทำดังกล่าวและเห็นว่าหากตนเองเดินทางไปจะทำให้เกิดข้อพิพาทกันในระหว่างหมู่ญาติจึงส่งราชบุตรไปแทนพร้อมทั้งฝากให้ราชบุตรแสดงความเห็นว่าไม่เห็นด้วยกับการกระทำครั้งนี้

เจ้าหลวงเมืองลำปางให้โอรสบอกกับเจ้าหลวงเมืองแปร้ว่า “อีป้อเป้นสั่งมาบ่าฮื้อไผเยียะ” (พ.วังน่าน, 2545, น. 16) หมายความว่าไม่ให้ผู้ใดลงมือต่อต้านอำนาจสยามทั้งสิ้น ทำให้เจ้าหลวงเมืองแปร้โกรธแค้นมากจึงต่อว่าเจ้าหลวงลำปางผ่านเจ้าน้อยเทพบุตรไปว่า “...ถ้าบ่าเยียะตวยระวังตัวฮื้อดีดี” (พ.วังน่าน, 2545, น. 16)

เมื่อทราบว่าเจ้านายล้านนาบางคนกำลังวางแผนต่อต้านอำนาจสยามและหันไปเข้าข้างพม่า มีการร่วมมือกับเจ้าฟ้าเมืองเชียงรุ้ง เจ้าฟ้าเมืองเชียงตุง และชาวต่างชาติทั้งอังกฤษและฝรั่งเศส โดยมีการตระเตรียมทั้งกำลังคนและกำลังอาวุธ เจ้าหลวงเมืองลำปางไม่เห็นด้วยกับความคิดดังกล่าว

> *“...อยู่กับไทยตายกับไทยนี่แหละ อยู่กับพม่าอังกฤษมันจะพูดกันรู้เรื่องจะดีได้อย่างไร สองร้อยกว่าปีที่เงี้ยวพม่ามันปกครองอาณาจักรคนเมืองก็เคยถูกย่ำยีบีฑาไม่น้อยไปกว่านี้เลย และอาจมากไปกว่านี้เสียด้วยซ้ำใครจะจำได้ดีไปกว่าเมืองลำปาง*
>
> *นักรบลำปางเคยพลีชีวิตมามากมายหลายครั้งในการเป็นผู้นำไขว่คว้าหาเสรีภาพจากพม่าคืนให้กับพี่น้องคนเมืองทั้งปวง...การขึ้นอยู่กับไทย ตัวเจ้าเมืองและราชวงศ์อาจประสบความลำบากคับแค้นใจบ้างเพราะไทยปกครอง แต่หากทนทำใจเอาประชาชนคนเมืองกับคนไทยก็มีความสุขเพราะพูดกันรู้เรื่อง เจ้าหลวงเมืองลำปางยินดียอมลดตนเป็นคนเดินถนนธรรมดา ยังจะมีความสุขมากกว่าการที่จะกลับไปเป็นเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินแล้วเป็นข้าขึ้นกับพม่า...”* (พ.วังน่าน, 2545, น. 80–81)

เจ้าหลวงเมืองลำปางคิดว่าถึงแม้การอยู่ภายใต้การปกครองของสยามจะทำให้เกิดความคับแค้นใจบ้างหรือแม้จะต้องกลายเป็นคนธรรมดาไม่มียศตำแหน่ง แต่ก็มีความสุขกว่าการต้องอยู่ภายใต้การปกครองของพม่าและอังกฤษ อีกทั้งเมื่อพิจารณาแล้วก็เห็นว่าล้านนาเคยอยู่ภายใต้การปกครองของพม่ามากกว่า 200 ปี ก็ถูกพม่ากดขี่ข่มเหงเช่นเดียวกัน และอาจมากกว่าที่สยามทำกับล้านนาก็ได้ เจ้าหลวงเมืองลำปางจึงเลือกอยู่ข้างสยาม และแสดงเจตนารมณ์ของตนเองอย่างชัดเจน โดยการไม่เข้าร่วมการประชุมที่ฮ่อมจ้อม อีกทั้งตัดสินใจซื้อ “อาวุธปืนไรฟิลทันสมัยล่าสุดติดดาบปลายปืนจำนวน 200 กระบอก ปืนใหญ่สนามรุ่นล่าสุด 4 กระบอก พร้อมเครื่องกระสุนอีกจำนวนมาก” (พ.วังน่าน, 2545, น. 81) และว่าจ้าง “กัปตันฮันส์ มาร์ควาร์ด เจนเซ่น” ชาวเดนมาร์กให้ช่วยฝึกกองกำลังลับให้ชำนาญการต่อสู้

เมื่อกองทัพเงี้ยวฮ่อเริ่มก่อความวุ่นวายที่เมืองแปร้ เจ้าหลวงเมืองลำปางก็ได้รับคำสั่งจากกรุงเทพฯ ให้เตรียมตัวยันศึกไว้ หากมีการเคลื่อนกองทัพเงี้ยวมายังเมืองลำปาง ต่อมาเมื่อกองทัพเงี้ยวฮ่อบุกเมืองลำปาง เจ้าเมืองลำปางก็ให้กองทัพที่กัปตันฮันส์ มาร์ควาร์ด เจนเซ่น ฝึกซ้อมไว้ใช้อาวุธที่มีต่อสู้กับกองทัพเงี้ยวฮ่อจนสามารถรักษาเมืองลำปางไว้ได้ จนกระทั่งมีกำลังทหารที่ได้รับคำสั่งจากรุงเทพฯ เข้าไปสมทบและสามารถปราบกบฏที่มีจุดเริ่มต้นจากเมืองแปร้ได้ทั้งหมด จากเหตุการณ์กบฏพระยาปราบสงครามและกบฏเงี้ยวเมืองแพร่ในนวนิยายทั้ง 3 เรื่อง คือ **ทัพทัน1902 รากนครา** และ**สะพานแสงคำ** ได้แสดงให้เห็นว่าผู้ชายล้านนาเป็นนักสู้ที่มีแนวทางในการต่อสู้ที่แตกต่างกัน เจ้าศุขวงศ์เลือกที่จะยืนหยัดอยู่ข้างสยาม เพราะเชื่อว่าสยามจะสามารถนำพาล้านนาให้อยู่รอดปลอดภัยท่ามกลางมรสุมจักรวรรดินิยม และเมื่อเกิดเหตุการณ์กบฏในล้านนา เจ้าศุขวงศ์ก็ยังคงเชื่อมั่นว่าสยามจะสามารถแก้ไขปัญหาได้คล้ายคลึงกับเจ้าหลวงเมืองลำปางที่เลือกยืนอยู่ข้างสยาม เพราะเห็นว่าการเป็นหนึ่งเดียวกับสยามย่อมมีความสุขมากกว่าการเป็นหนึ่งเดียวกับพม่า ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์กบฏขึ้นเจ้าหลวงเมืองลำปางจึงเลือกต่อสู้จนสุดกำลังความสามารถ เพื่อรอให้สยามเข้ามาคลี่คลายปัญหาภายในล้านนา

ด้านเจ้าหน่อเมืองเห็นว่าล้านนาควรเป็นอิสระและปกครองตนเองดังเช่นที่เคยเป็นมาในอดีตจึงเลือกสู้เพื่อให้ตนเองไม่ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม แต่เมื่อไม่สามารถต่อสู้ได้สำเร็จเจ้าหน่อเมืองก็เลือกจบชีวิตตนเอง ส่วนเจ้าหลวงเมืองแปร้เห็นว่าล้านนาควรจะเป็นหนึ่งเดียวกับพม่า เพื่อเจ้านายล้านนาจะได้เป็นเจ้าฟ้าปกครองเมืองและจะได้ผลประโยชน์จากการทำป่าไม้และเหมืองแร่ที่มากขึ้นกว่าเดิม เจ้าหลวงเมืองแปร้จึงริเริ่มการก่อกบฏต่อต้านอำนาจของสยามขึ้น แต่ก็ไม่สำเร็จดังที่ตั้งใจไว้ เพราะสยามสามารถปราบปรามกบฏได้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “กบฏล้านนา: การประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2490 – 2560” พบว่าภาพแทนผู้ชายล้านนาที่ถูกประกอบสร้างความหมายผ่านเหตุการณ์กบฏพระยาปราบสงครามและกบฏเงี้ยวเมืองแพร่ในเรื่องเล่า คือ ภาพแทนนักสู้ และได้แสดงให้เห็นเหตุผลในการต่อสู้ 2 ประการ คือ การต่อสู้เพื่อชาติบ้านเมือง และการต่อสู้เพื่อตนเอง แต่ในบางครั้งการต่อสู้เพื่อชาติบ้านเมืองก็เป็นการต่อสู้ที่มีผลประโยชน์ต่อตนเองแฝงอยู่ด้วย

การประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาผ่านเหตุการณ์การก่อกบฏในล้านนาสามารถแบ่งกลุ่มนักสู้ล้านนาได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ นักสู้ที่เป็นตัวละครเอก ตัวละครกลุ่มนี้ไม่เห็นด้วยกับการก่อกบฏทั้งสองครั้ง และเห็นว่าล้านนาควรอยู่รวมเป็นหนึ่งเดียวกับสยาม ได้แก่ “เจ้าศุขวงศ์” ในนวนิยายเรื่อง **รากนคราและสะพานแสงคำ** และ “เจ้าหลวงเมืองลำปาง” ในนวนิยายเรื่อง**ทัพทัน** 1902 กลุ่มที่สอง คือ นักต่อสู้ที่เป็นตัวละครปฏิปักษ์

ตัวละครกลุ่มนี้เป็นตัวละครที่เป็นผู้ร่วมก่อกบฏ เนื่องจากต้องการแบ่งแยกล้านนาออกจากสยาม ได้แก่ “เจ้าหน่อเมือง” ในนวนิยายเรื่อง **รากนครา** และ “เจ้าหลวงเมืองแปร้” ในนวนิยายเรื่อง**ทัพทัน** 1902

ผู้แต่งประกอบสร้างภาพแทนผู้ชายล้านนาผ่านเรื่องราวความล้มเหลวของการก่อกบฏทั้ง 2 ครั้ง ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่กบฏทั้ง 2 ครั้งไม่ประสบความสำเร็จ แต่ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากปัจจุบันล้านนาเป็นส่วนหนึ่งของสยามและรวมเป็นผืนแผ่นดินเดียวกันภายใต้นามว่าประเทศไทย ผู้แต่งรวมทั้งผู้อ่านเองเกิดมาภายใต้รัฐชาติเดียวกัน คือ ประเทศไทย และถูกหล่อหลอมให้รัก สามัคคีและเชิดชูความเป็นไทย ดังนั้นเมื่อมีผู้ใดคิดแบ่งแยกไทยออกจากกัน ผู้นั้นย่อมกลายเป็นผู้ร้ายและต้องได้รับการลงโทษ เช่นเดียวกับในโลกของวรรณกรรมได้ลงโทษเจ้าหน่อเมืองให้เลือกจุดจบของตนเอง โดยการกระทำอัตวินิบาตกรรมแสดงให้เห็นการยืนหยัดการต่อสู้ในความเชื่อมั่นของตนเองว่าล้านนาควรจะเป็นอิสระ เจ้าหน่อเมืองจึงเลือกไม่ยอมรับโทษจากสยามซึ่งเขาถือว่าเป็นศัตรูมาโดยตลอด แต่เลือกจบชีวิตด้วยฝีมือของตนเอง ถือได้ว่าเจ้าหน่อเมืองเป็นนักสู้ล้านนาที่ไม่ยอมก้มหัวให้ศัตรูตราบจนลมหายใจสุดท้ายของชีวิต

ในทางตรงข้ามกัน เจ้าหลวงเมืองแปร้กลับเป็นภาพแทนของนักสู้ที่เป็นผู้ร้ายกลับใจ เจ้าหลวงเมืองแปร้สำนึกผิด ไม่เห็นด้วยกับการก่อกบฏที่ทำให้ประชาชนต้องเสียชีวิตและไม่ต้องการรายได้หรือผลประโยชน์อันใดอีก เจ้าหลวงเมืองแปร้จึงเลือกชดใช้ความผิดของตนโดยการก้าวสู่ร่มกาสาวพัสตร์เพื่ออุทิศบุญกุศลให้แก่ผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ที่ตนมีส่วนก่อขึ้น

นักสู้ล้านนาทั้ง 2 กลุ่มถูกนำเสนอในลักษณะของตัวละครคู่เทียบ กล่าวคือต่างก็เป็นศัตรูทางการเมืองกัน เจ้าศุขวงศ์เห็นว่าล้านนาควรเป็นหนึ่งเดียวกับสยาม ในขณะที่เจ้าหน่อเมืองเห็นว่าล้านนาควรเป็นอิสระ ส่วนเจ้าหลวงเมืองลำปางเห็นว่าล้านนาควรอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม แต่เจ้าหลวงเมืองแปร้เห็นว่าล้านนาควรเป็นหนึ่งเดียวกับประเทศพม่า ดังนั้นนักสู้ล้านนาที่เห็นด้วยกับสยามและร่วมมือกันต่อสู้เพื่อรักษาอำนาจของสยามให้ดำรงอยู่ในล้านนาจึงอยู่ในฐานะ “พระเอก” ส่วนนักสู้ล้านนาที่ไม่เลือกข้างสยามและพยายามต่อต้านอำนาจการปกครองของสยามโดยการก่อกบฏจึงอยู่ในฐานะ “ผู้ร้าย” อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่า ผู้ใดจับอาวุธขึ้นมาต่อสู้ก่อนผู้นั้นเป็น “ผู้ร้าย” ดังนั้นเจ้าหน่อเมืองและเจ้าหลวงเมืองแปร้จึงตกอยู่ในฐานะนักสู้ที่เป็นผู้ร้าย ในขณะที่เจ้าศุขวงศ์ซึ่งไม่ได้ต่อสู้ด้วยอาวุธเช่นเดียวกับเจ้าหลวงเมืองลำปางที่จับอาวุธขึ้นมาต่อสู้ทีหลังซึ่งถือได้ว่าเป็นการป้องกันตนเองรวมทั้งป้องกันและรักษาอำนาจของสยามไว้จึงอยู่ในฐานะ “พระเอก” ในขณะเดียวกันหากพิจารณาในช่วงเวลาในการเกิดกบฏทั้งสองครั้ง คือ พ.ศ. 2432– 2445 ช่วงเวลานี้อังกฤษได้เข้ามาปกครองพม่าโดยสมบูรณ์แล้วและกำลังขยายอำนาจเข้ามาในล้านนา โดยการใช้อุบายและเล่ห์เหลี่ยม

ต่าง ๆ ต่อล้านนาและสยาม ดังเช่นที่เคยใช้ในการทำสงครามเพื่อยึดครองพม่ามาก่อน ผู้ชายล้านนาที่อยู่ในช่วงเวลานี้จึงต้องเป็นผู้มีปฏิภาณไหวพริบเท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของผู้อื่นมากกว่าความสามารถในการสู้รบ ดังนั้นผู้ที่ใช้กำลังในการสู้รบก่อนจึงกลายเป็นผู้ร้าย

จากการวิจัยพบว่าภาพแทนกลุ่มกบฏล้านนาในนวนิยายไทยแตกต่างกับกลุ่มกบฏบวรเดชในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ (สาลินี มานะกิจ, 2559) กล่าวคือ นวนิยายที่กล่าวถึงกลุ่มกบฏบวรเดชเป็นการนำเสนอเรื่องราวของกลุ่มกบฏบวรเดชผ่านมุมมองของกลุ่มกบฏ นักเขียนมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มกบฏจึงเขียนเรื่องราวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มกบฏถูกลงโทษอย่างไม่เป็นธรรม อีกทั้งยังแสดงให้เห็นความบกพร่องของการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 และความล้มเหลวของคณะราษฎร ดังนั้นแม้กบฏบวรเดชจะเป็นผู้ร้ายที่พ่ายแพ้ในประวัติศาสตร์ แต่กลายเป็นพระเอกที่น่าจดจำในโลกวรรณกรรม แตกต่างกับกบฏล้านนาที่นำเสนอเรื่องราวผ่านมุมมองของนักเขียนซึ่งเป็นคนนอกวัฒนธรรมล้านนา และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์กบฏล้านนาทั้ง 2 ครั้ง จึงย่อมมีส่วนในการนำเสนอภาพแทนนักสู้ล้านนาที่ต่อต้านการก่อกบฏเป็นพระเอกและให้นักสู้ล้านนาที่เป็นผู้ก่อกบฏกลายเป็นผู้ร้าย

อนึ่ง แม้ผู้ก่อกบฏจะเป็นผู้ร้ายทั้งในประวัติศาสตร์และในโลกวรรณกรรม แต่ผู้แต่งนวนิยายยังคงหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงชื่อเมืองและชื่อตำแหน่งโดยตรง เพื่อป้องกันความไม่พอใจที่อาจเกิดขึ้นตามมาภายหลัง ในนวนิยายเรื่อง **ทัพทัน** 1902 ผู้แต่งหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงชื่อเจ้าเมืองซึ่งเป็นตัวละครฝ่ายปฏิปักษ์จาก “เจ้าเมืองแพร่” เป็น “เจ้าเมืองแปร้” จาก “เมืองน่าน” เป็น “เมืองนาน” เช่นเดียวกับในนวนิยายเรื่อง**สะพานแสงคำ**ที่ยังคงหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงเมืองแพร่โดยตรงจึงเลี่ยงใช้ชื่อเมืองพล แต่ยังคงใช้ชื่อ “เจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์” เป็นเจ้าหลวงเมืองพล นอกจากนี้ในนวนิยายเรื่อง**ทัพทัน** 1902 ผู้แต่งได้สร้างตัวละครเอกซึ่งเป็นคู่ปฏิปักษ์กัน คือ “กัปตันฮันส์ มาร์ควาร์ด เจนเซ่น” ซึ่งเป็นชาวเดนมาร์ก กับ “ผกาหม่อง” และ “สล่าโป่ไชย” ซึ่งเป็นเงี้ยวเป็นการแสดงให้เห็นว่าสงครามครั้งนี้เป็นการปะทะกันระหว่างชาวเงี้ยวซึ่งเป็นกบฏกับชาวล้านนาภายใต้การนำของชาวเดนมาร์ก

อย่างไรก็ตาม แม้นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง คือ **ทัพทัน** 1902 **รากนครา** และ**สะพานแสงคำ** ยังคงนำเสนอภาพแทนของล้านนาในด้านลบคล้ายคลึงกับวรรณกรรมราชสำนักสมัยอยุธยา ถึงต้นรัตนโกสินทร์เรื่องลิลิตพระลอ และขุนช้างขุนแผน รวมทั้งบทละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้าที่นำเสนอภาพแทนล้านนาในมิติดินแดนไกลโพ้น ห่างไกลความเจริญ ป่าเถื่อน มีวัฒนธรรมอันแปลกแยกจากสยาม เป็นดินแดน Exotic ที่เต็มไปด้วยความลี้ลับชวนหลงใหล (บัวริน วังคีรี, 2556) โดยในนวนิยายทั้ง 3 เรื่องได้นำเสนอภาพแทนของล้านนาเป็นดินแดนแห่งความวุ่นวาย ชาวล้านนาส่วนหนึ่งยังไม่เข้าใจสถานการณ์ทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกล้านนาส่งผลให้สยามต้องเข้าไปควบคุมดูแลล้านนาให้เกิดความสงบเรียบร้อย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นภาพแทนผู้ชายล้านนาผ่านเหตุการณ์การกบฏล้านนาในนวนิยายและทำให้เห็นมุมมองของคนไทยยุคใหม่ต่อเหตุการณ์กบฏพระยาปราบสงครามและกบฏเงี้ยวเมืองแพร่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในนวนิยายไทยซึ่งมีข้อมูลนวนิยายเพียง 3 เรื่องเท่านั้นจึงควรมีการศึกษาการผลิตซ้ำเหตุการณ์กบฏในล้านนาในสื่ออื่น ทั้งประเภทสารคดีและบันเทิงคดีเพื่อจะได้เห็นมุมมองการนำเสนอเหตุการณ์กบฏในล้านนาในรูปแบบที่แตกต่างออกไป

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา.* กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

ชัยพงษ์ สำเนียง. (2558). ประวัติศาสตร์ของ ‘กบฏ’ ‘กบฏ’ ของประวัติศาสตร์: กบฏเงี้ยวเมืองแพร่. *ศิลปวัฒนธรรม, 36*, 128–145.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2521). *พัฒนาการนวนิยายไทย พ.ศ. 2475 – 2500 : การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับสังคม.* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

นพพร ประชากุล. (2552). *ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2 ว่าด้วยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.* กรุงเทพฯ: อ่าน และวิภาษา.

เนื้ออ่อน ขรัวทองเขียว. (2559). *เปิดแผนยึดล้านนา.* กรุงเทพฯ: มติชน.

บัวริน วังคีรี. (2556). ภาพแทนล้านนาในสายตาคนนอก (สยาม/ไทย) และการโต้กลับมายาภาพของนักเขียนพื้นถิ่น. *วารสารมนุษยศาสตร์สาร, 14*(1), 1–37.

ปิยะพร ศักดิ์เกษม [นามแฝง]. (2556). *สะพานแสงคำ.* กรุงเทพฯ: อรุณ.

ปิยะพร ศักดิ์เกษม [นามแฝง]. (2559). *รากนครา.* กรุงเทพฯ: อรุณ.

พ.วังน่าน [นามแฝง]. (2545). *ทัพหัน 1902.* กรุงเทพฯ: วงศ์สว่างการพิมพ์.

ภูเดช แสนสา. (2561). *Phraeobserver*. สืบค้นจาก http://www.phraeobserver.com/2013/05/blog-post_18.html

มารศรี สอทิพย์. (2551). *เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช : กลวิธีการเล่าเรื่องกับการสร้างภาพลักษณ์.* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2547). *วรรณกรรมปัจจุบัน.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สาลินี มานะกิจ. (2559). กบฏบวรเดชในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์. *ดำรงวิชาการ, 15*(1), 279–310.

สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2548). *วาทกรรม ภาพแทน และอัตลักษณ์.* สืบค้นจาก http://www.phd-lit.arts.chula.ac.th/Download/discourse.pdf